

БЮДЖЕТНА ПРОГРАМА ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

THE BUDGET PROGRAM AS AN OBJECT OF STATE FINANCIAL AUDIT

У статті розглянуто сутність бюджетної програми, узагальнено основні її елементи. Розглянуто фактори, які зумовлюють необхідність здійснення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм в Україні. Проаналізовано динаміку державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм за шість років.

Ключові слова: бюджетна програма, державний фінансовий аудит, об'єкт, державний фінансовий контроль, бюджетний процес.

В статье рассмотрена сущность бюджетной программы, обобщены основные ее элементы. Рассмотрены факторы, которые обуславливают необходимость осуществления государственного финансового аудита выполнения бюджетных программ в

Украине. Проанализирована динамика государственного финансового аудита выполнения бюджетных программ за шесть лет.

Ключевые слова: бюджетная программа, государственный финансовый аудит, объект, государственный финансовый контроль, бюджетный процесс.

In the article, the essence of the budget program is considered; the main elements of the budget program are generalized; factors that determine the necessity of carrying out the state financial audit of execution of budget programs in Ukraine are considered; the dynamics of the state financial audit of implementation of budget programs for 6 years are analysed.

Key words: budget program, state financial audit, object, state financial control, budget process.

УДК 336.04.117

Шевченко Н.В.

к.е.н.,

начальник управління

Управління Північно-східного офісу

Держаудитслужби в Сумській області

Постановка проблеми. В умовах сьогодення економне та раціональне використання коштів – одна з важливих проблем виконання державного бюджету країн усього світу. Особливо актуальна ця проблема для України, тому що нині проходить глобальне реформування усіх галузей економіки. Коли йдеться про економне та доцільне використання коштів, виникає необхідність в ефективному контролі над використанням цих коштів. Світова та національна практика свідчить, що державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм покликаний забезпечити ефективну перевірку витрачання бюджетних коштів. Проте сьогодні повністю не сформовано теоретичну і практичну базу цього виду державного фінансового контролю. Саме ці аспекти й зумовлюють актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Створення та розвиток державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм в Україні є предметом дослідження таких учених, як: Л.В. Дікань [2], О.В. Кожушко [5], Т.О. Кривцова [5], Ю.Б. Слободяник [6], Л.О. Сухарева [7], І.О. Шевченко [2] та ін. Незважаючи на достатній рівень наукових здобутків у досліджуваній сфері, ціла низка актуальних питань залишається не розкритою.

Постановка завдання. Метою дослідження є розгляд теоретичних положень бюджетної програми як об'єкту державного фінансового аудиту. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: визначити сутність бюджетної програми; узагальнити основні елементи бюджетної програми; розглянути фактори, які зумовлюють необхідність здійснення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм в Україні; проаналізувати статистичні дані, які підтверджу-

ють значення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Бюджетна система нашої держави перебуває у процесі становлення та пошуку свого варіанту ефективного управління державними програмами.

Головним інструментом стратегічного розвитку держави є ефективний бюджетний процес як основна складова частина державного бюджету. Ефективне використання бюджетних коштів та якісний контроль над цим процесом – головна ціль формування бюджетів.

Згідно з Бюджетним кодексом України, бюджетна програма – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій [1].

Ще одне визначення поняття «бюджетна програма» наведено в Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, а саме бюджетна програма – систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети і завдань, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій [3].

Основою для формування бюджету за програмно-цільовим методом є паспорт бюджетної програми, в якому вміщено основні компоненти: мета програми, завдання програми, напрями діяльності та показники результативності. Паспорт бюджетної програми включає в себе також додаткову інформацію, зокрема про розпорядника коштів за програмою та головну мету його діяльності, відповідального виконавця, законодавчі підстави для реалізації програми та альтернативні шляхи здійснення програми.

Структура програми залишається незмінною з року в рік, але її мета, завдання та напрями діяльності можуть змінюватися відповідно до нових умов.

Для повного розуміння бюджетної програми необхідно розглянути всі елементи бюджетної програми, які наведено на рис. 1.

Як видно з рис. 1, робота з формування бюджетних програм починається з аналізу напрямів діяльності установи та визначення головної мети діяльності (місії). Практична робота передбачає також аналіз основних функцій (напрямів діяльності) установи та їх консолідацію у програмі. Процес визначення програм продовжується визначенням завдань, які виконуватимуться в рамках кожної програми, визначенням засобів їх досягнення та показників, які допоможуть оцінити досягнення запланованих цілей та виконання завдань.

Показники виконання бюджетної програми – кількісні та якісні показники, які характеризують резуль-

тати виконання бюджетної програми, підтверджуються статистичною, бухгалтерською та іншою звітністю і дають можливість здійснити оцінку використання коштів на виконання бюджетної програми.

Мета програми має узгоджуватися з головною метою діяльності розпорядника коштів. Мета програми зазвичай може бути одна. Рідко зустрічаються випадки, коли у програмі є кілька цілей. У такому разі вони встановлюються у порядку пріоритетності.

Мета бюджетної програми є соціально спрямованою, довгостроковою і не підлягає кількісному та якісному вимірам.

Завдання формулюються на рівні програми (підпрограми) і мають бути безпосередньо пов'язані з її метою. На відміну від цілей завдання підлягають вимірюванню, визначені кількісно і в часі. Вони також мають визначати конкретний результат діяльності установи.

Рис. 1. Основні елементи бюджетної програми

Джерело: узагальнено автором на основі [1; 2; 5]

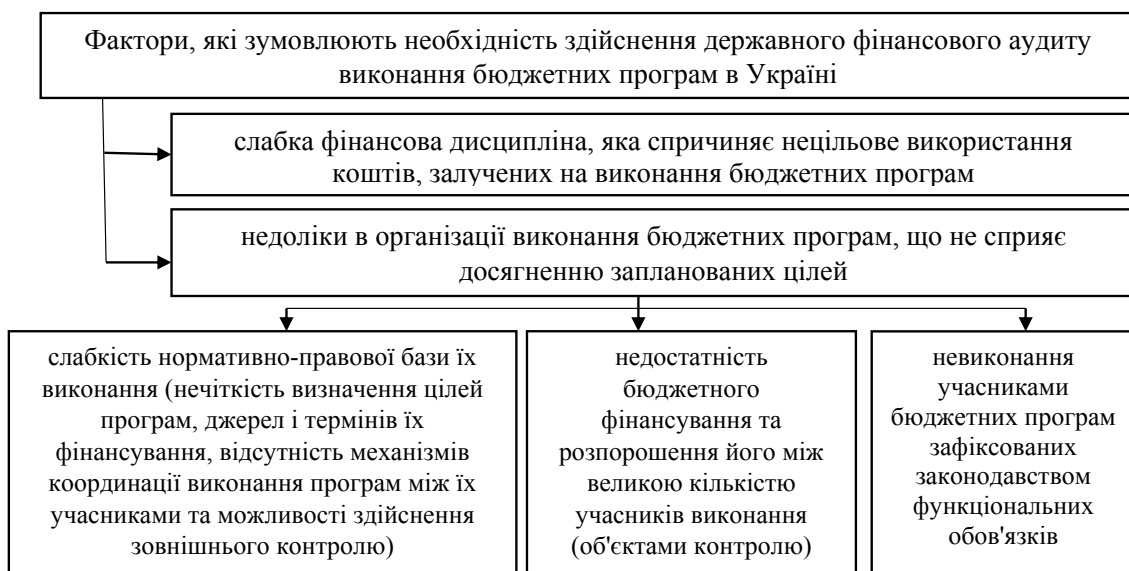

Рис. 2. Фактори, які зумовлюють необхідність здійснення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм в Україні

Джерело: узагальнено автором за [2; 5–7]

Рис. 3. Види державного фінансового аудиту, що здійснювався органами Держаудитслужби за період 2011–2016 рр.

Джерело: побудовано на підставі даних Держаудитслужби

Визначення напрямів діяльності означає, що для кожного завдання має бути розроблена стратегія його виконання, тобто дії та заходи, до яких вдаватиметься розпорядник коштів для виконання завдання.

У Стандартах з аудиту підкреслено, що перевіряти стан дотримання законів і нормативних актів особливо важливо у разі виконання державних програм, оскільки високі посадові особи мають знати, чи дотримуються закони та нормативні акти, чи результати таких програм відповідають їхнім цілям, а якщо ні, то які зміни необхідні.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 № 1017, державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм – це форма державного фінансового контролю, яка спрямована на визначення ефективності використання бюджетних коштів для реалізації запланованих цілей та встановлення факторів, які цьому перешкоджають [4].

Необхідність здійснення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм в Україні зумовлена факторами які зображено на рис. 2

Значення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм підтверджується статистичними даними із цього питання. Що стосується державних фінансових аудитів виконання бюджетних програм, то їх кількість за 2011–2016 рр. скоротилася вдвічі (рис. 3).

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки: по-перше, в Україні існують фактори, які зумовлюють необхідність здійснення державного фінансового контролю виконання бюджетних програм; по-друге, державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм має бути ефективним, раціональним та систематичним й охоплювати всі види бюджетних програм; по-третє, для здійснення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм в Україні створено мінімально необхідну правову базу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бюджетний кодекс України від 09.07.2010 № 2478-VI / URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17&p=1282847394309931>.
2. Дікань Л.В., Шевченко І.О. Розвиток типології державного аудиту в міжнародній та національній практиці. Економіка розвитку. 2016. № 3(79).
3. Концепція застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2002 р. № 538-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

4. Постанова № 1017 «Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D0%BF>.

5. Реформування фінансового контролю в Україні : проблемні питання та напрями їх вирішення: монографія / Л.В. Дікань, О.В. Кожушко, Т.О. Кривцова та ін.; за заг. ред. канд. екон. наук, проф. Л.В. Дікань. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 220 с.

6. Слободяник Ю.Б. Формування системи державного аудиту в Україні: монографія. Суми: ФОП Наталуха А.С., 2014. 321 с.

7. Сухарева Л.О., Федченко Т.В. Державний аудит ефективності: системність, організація, методика: монографія. Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. 289 с.

REFERENCES:

1. Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 09.07.2010 r. No. 2478-VI (zi zminamy) [Elektronnyi resurs]: Ofitsiyni sait Verkhovnoi rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17&p=1282847394309931>.
2. Dikan L. V., Shevchenko I. O. (2016) Rozvytok typolohii derzhavnoho audytu v mizhnarodnii ta natsionalnii praktytsi [The development of a typology of state audit in the international and national practice]. Economics of Development vol. 79, no. 3, pp 34- 40.
3. Kontseptsiiia zastosuvannia prohramno-tsilovoho metodu v biudzhethnomu protsesi: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14.09.2002 r. No. 538-r [Elektronnyi resurs]: Ofitsiyni sait Verkhovnoi rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua>
4. Postanova No. 1017 Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia Derzhavnoiu audytorskoiu sluzhboiu, yii mizhrehionalnymy terytorialnymy orhanamy derzhavnoho finansovoho audytu vykonannia biudzhethnykh prohram [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D0%BF>
5. Dikan L. V., Kozhushko O. V., Krivtsova T. O., Ponikarov V. D., Voinova T. S., Multanivska T. V., Deineko Ye. V., Bondarenko O. O., Butenko K.V., Kalinkin D. V., Vladimirova N. P., Shevchenko I. O. (2015) Reformuvannia finansovoho kontroliu v Ukraini: problemni pytannia ta napriamy yikh vyrishennia [Reforming financial control in Ukraine: problem issues and directions for their solution]. Kharkiv: KhNEU im. S. Kuznet-sia. (in Ukrainian)
6. Slobodianyuk Yu. B. (2014) Formuvannia systemy derzhavnoho audytu v Ukraini [Formation of the system of state audit in Ukraine]. Sumy: FOP Natalukha A.S. (in Ukrainian)
7. Sukhareva L. O., Fedchenko T. V. (2013) Derzhavnyi audyt efektyvnosti: systemnist, orhanizatsiia, metodyka [Efficiency state audit : systematicity, organization, methods] Donetsk: DonNUET. (in Ukrainian)

Shevchenko N.V.
Candidate of Economic Sciences,
Head of Department
Office of the Northeast Office
State Audit Service in the Sumy region

THE BUDGET PROGRAM AS AN OBJECT OF STATE FINANCIAL AUDIT

In today's conditions, economical and rational use of funds is one of the most important problems of the implementation of the state budget of countries around the world. This problem is especially relevant for Ukraine, as global reform of all sectors of the economy is currently underway. When it comes to the economical and expedient use of funds, there is a need for effective control over the use of these funds. The world and national practice shows that the state financial audit of budget program implementation calls for the effective control over the spending of budget funds. However, today the theoretical and practical basis of this type of state financial control has not been completely formed. It is these aspects that determine the relevance of the research topic.

The purpose of the study is to consider the theoretical provisions of the budget program as an object of the public financial audit. For a full understanding of the budget program, it is necessary to consider all elements of the budget program. The work on budgeting programs begins with an analysis of directions of the institution's activities and the definition of the main objective of the activity (mission). Practical work also involves analysing the main functions (directions) of the institution and consolidating them into the program.

The Audit Standards emphasize that checking compliance with laws and regulations is especially important in cases where government programs are implemented, as high-level officials must know whether laws and regulations are in place or whether the results of such programs are in line with their objectives and, if not, what changes are needed.

The value of the state financial audit of budget programs implementation is confirmed by statistical data on this issue. As for public financial audits on budget program implementation, their number for 2011–2016 has been halved. Summing up the above, the following conclusions can be drawn: firstly, there are objective factors in Ukraine that necessitate the implementation of state financial control over the implementation of budget programs; and secondly, such controls should be systematic and cover all types of budget programs; thirdly, in order to implement the state financial control over the implementation of budget programs, a minimum legal basis was created in Ukraine.